

Кремешна Т.І.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОЕФЕКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Формування педагогічної самоефективності майбутніх учителів забезпечується створенням у навчальному процесі рефлексивно-оцінного середовища, впровадженням спецкурсу «Формування педагогічної самоефективності у майбутніх педагогів» та розвитком емоційної усталеності студентів.

Відомо, що показником ефективності педагога являється сформованість у нього рефлексивних умінь – дослідження свого «Я», самооцінка дій, моделювання та прогнозування свого подальшого професійного розвитку. Ми виходили з того, що педагогічна самоефективність учителя музики в значній мірі залежить від розвитку його особистісно-змістовної сфери, характерними ознаками якої виступають позитивне відношення педагога до професійної діяльності, усвідомлення її цінності, пошук причин можливих професійних невдач, інакше кажучи, здатність до рефлексії. Важливими для формування педагогічної самоефективності виступають результати поглиблення рефлексивних процесів: здатність суб'єкта «конструювати» себе, перебудовувати свої оцінки, відношення, позиції, можливість оцінити намічену ціль з погляду перспективи успіху, вміння коректувати її з урахуванням різноманітних норм, відчувати себе відповідальним за можливі результати, продумувати їх наслідки для себе та інших.

Отже, професійні знання, вміння, навички повинні бути направлені, збагачені здатністю майбутніх педагогів мислити, усвідомлювати, переживати, відчувати, сумніватись, імпровізувати, шукати нові шляхи вирішення проблем, адже успішна педагогічна діяльність не можлива без пошуку, самооцінки, самоаналізу власного педагогічного досвіду. Наявність у студентів сукупності лише когнітивного та операційного компонентів не дозволить їм продуктивно, на високому рівні вирішувати задачу виховання і навчання учнів. Саме тому під час навчально-виховного процесу є важливим створити середовище, яке б спонукало студентів до постійного пошуку та особистісної оцінки власного педагогічного досвіду, корекції своїх професійних дій, самоаналізу, самовивченню,

реалізації педагогічної самоефективності, роботи над собою та на основі цього здійснення подальшого саморозвитку.

Виходячи з того, що педагогічна рефлексія пов'язана з особливостями педагогічної роботи і, перш за все, з особистим педагогічним досвідом учителя [2, с. 9], запровадження цієї педагогічної умови здійснюється під час проходження студентами педагогічної практики в загальноосвітній школі. В ході педагогічної практики студенти спрямовуються на інтерпретацію та пояснення різноманітних ситуацій, що виникають на уроках, прогнозування їх можливого розвитку на основі власних знань, методичної та психолого-педагогічної літератури. Для цього ми вважаємо доцільним використовувати такі методи, як: самоспостереження; диспут; проведення та аналіз уроків; моделювання; розбір педагогічних ситуацій; рефлексивна бесіда.

Створення рефлексивно-оцінного середовища наповнює процес навчання майбутніх учителів особистісним змістом, спонукає до постійної оцінки та аналізу студентами власних професійних якостей, педагогічної компетентності, пошуку та виправленню негативних сторін своєї професійної діяльності; сприяє виникненню інтересу до педагогічної професії, підвищенню впевненості в собі, що є невід'ємними умовами формування педагогічної самоефективності.

Емоційна усталеність відноситься до важливої особливості педагогічної самоефективності, адже лише впевнений у собі та духовно розвинений педагог здатен отримувати задоволення від своєї професії, володіє високим рівнем працездатності, активності, творчості, прагне до самовдосконалення. Емоційно стійкий вчитель намагається успішно вирішувати поставлені перед ним завдання незалежно від впливу на них негативних факторів, зберігає самовладання та залишається для учнів прикладом в особистісному плані.

Основним фактором, який стимулює розвиток емоційної напруги є напружена ситуація педагогічної діяльності. Більшість дослідників дотримуються думки, що причини напруженості педагогічної діяльності зумовлені об'єктивними та суб'єктивними причинами. Під об'єктивними причинами розуміють зовнішні умови ситуації, її складність (завантаженість робочого дня, зіткнення з новими, складними ситуаціями, підвищені інтелектуальні

навантаження). До суб'єктивних причин відносять особистісні характеристики – особливості особистості, які провокують підвищену чутливість людини до певних професійних складностей (мотиваційні, емоційні, соціальні та ін.).

Для розвитку емоційної усталеності до напружених факторів педагогічної діяльності застосовуються різноманітні способи, які пропонує сучасна психологічна наука. Аналіз цих способів дозволяє розподілити їх на дві групи: специфічні та неспецифічні [4]. Специфічні способи виражаються в адаптації студентів до напружених факторів діяльності, в стимулюванні розвитку таких особистісних якостей майбутніх педагогів як професійна самосвідомість, психологічна культура (емпатія, експресивні уміння, культура педагогічного спілкування). Неспецифічні характеризуються застосуванням способів саморегуляції емоційного стану, профілактики та подолання стану емоційної напруги (оволодіння прийомами релаксації, спеціальними фізичними та дихальними вправами, самоконтролю зовнішніх проявів емоційного стану).

Впроваджуючи спецкурс «Формування педагогічної самоєфективності у майбутніх педагогів» переслідуються такі цілі:

- уточнення ставлення майбутніх учителів до понять «педагогічна самоєфективність», «педагогічна компетентність», «самооцінка»;
- розвиток позитивного відношення до педагогічної самоєфективності;
- стимулювання до оволодіння педагогічною компетентністю;
- формування позитивної самооцінки професійної компетентності майбутніх учителів.

Вивчення курсу «Формування педагогічної самоєфективності у майбутніх педагогів» дає студентам можливість простежити умови виникнення самоєфективності, визначити структурні компоненти та вплив педагогічної самоєфективності на процес ефективного викладання, глибше усвідомити її роль та значення в педагогічній діяльності.

Впровадження спецкурсу відбувається за наступними етапами:

- введення в зміст навчального процесу теми спецкурсу, визначення основного навчального завдання, настанова на необхідність вивчення матеріалу;

- оволодіння студентами необхідними науковими теоретичними знаннями та практичними вміннями й навичками у зв'язку зі змістом програми;

- аналіз роботи, зіставлення досягнутого, оцінка роботи.

Спецкурс складається з двох частин. Теоретична частина, що включає такі форми навчання як лекції, повідомлення, диспути, семінари, спрямована на оволодіння студентами системою знань щодо теоретичних засад педагогічної самоефективності вчителя та шляхів її формування. Практична (практичні заняття, вправи, рольові ігри, педагогічні задачі, тренінги) передбачає закріплення і поглиблення теоретичних знань, та безпосереднє формування у студентів позитивної самоефективності. Значна кількість годин відводиться на самостійну роботу студентів.

Застосування вищезначених педагогічних умов у навчально-виховному процесі сприятиме підвищенню рівня педагогічної самоефективності майбутніх учителів, вдосконаленню їхньої педагогічної майстерності.

Список використаних джерел:

1. Bandura, A. (1995). Exercise of personal and efficacy in changing societies. In A. Bandura (Ed.), *Self-efficacy in changing societies*. New York: Cambridge University Press.

2. Вульфів Б.З., Харькин В.Н. Педагогика рефлексии / Б.З. Вульфів, В.Н. Харькин. – М.: «Издательство Магистр», 1999. – 112 с.

3. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Педагогический словарь / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М.: «Академия», 2001. – 176с.

4. Семенова Е.М. Тренинг эмоциональной устойчивости педагога / Е.М. Семенова. – М., 2002. – 224 с.